

Vzpomínka na prof. dr. ing. Jana Taubera

Významný zemědělský sociolog a socioekonom, zakladatel československé marxistické sociologie venkova a zemědělství prof. dr. ing. Jan Tauber se dožil dne 7. července 1976 70 let a záhy poté dne 15. srpna 1976 zvěděla veřejnost smutnou zprávu o jeho skonu.

Jan Tauber se narodil ve Štítě na Valašsku v rodině venkovského učitele. Svou životní dráhu započal jako knihovník Výzkumných ústavů zemědělských v Praze, což ovlivnilo jeho studijní profil a zájmovou oblast zkoumání.

Za tíživých sociálních poměrů vystudoval při zaměstnání nejprve knihovnictví (1933) a záhy Vysokou školu zemědělskou (1937). Tehdy si též osvojil sociologii studiem na filosofické fakultě KU a při studijním pobytu na Cornellově universitě v USA (1938).

Tvůrčí činnost prof. Taubera především náleží do období po r. 1945. Jeho vědecká i organizační práce se soustředila na vědní obory sociologie zemědělství a hospodářské geografie, se kterou byla spojena též problematika mezinárodní spolupráce v zemědělství.

Jeho témata čerpala ze současnosti, na jejímž vytváření se sám podílel. V letech 1945–47 byl tajemníkem Spolku zemědělských posluchačů a založil „Kolo posluchačů vysokých škol ze slovanských zemí“, které mělo velký význam pro socialistickou přestavbu VŠZ v Praze. V té době psal svou disertační práci, věnovanou problematice sociologicko-družstevní, „Zemědělská výrobní družstva“ v období před kolektivizací obzvláště aktuální (knižně vyšlo v r. 1948). V roce 1947 byl jmenován doktorem technických věd.

V dalším období byl ředitelem nově založeného Mezinárodního ústavu zemědělského a generálním sekretářem Československého výboru pro potravinářskou a zemědělskou organizaci při FAO. V letech 1953–1955 vedl zahraniční oddělení ministerstva zemědělství.

Toto období bylo charakterizováno úspěšnou organizací mezinárodní spolupráce v zemědělství a zemědělské vědě. Již v r. 1947 realizoval velkou mezinárodní konferenci slovenských zemědělských odborníků v Mariánských Lázních. V dalších letech byl vedoucím delegací na četných zahraničních kongresech, na schůzích FAO, navštívil několikrát SSSR a z jeho dalších zahraničních cest uvedme jen dlouhodobé studijní pobyty v Číně a v Indii.

Již od padesátých let započal prof. Tauber uskutečňovat ideu zřízení vědeckého pracoviště pro společenské vědy v zemědělství na světové úrovni. Od r. 1955 byl ředitelem Kabinetu pro sociální a kulturní otázky v zemědělství ČSAZV. Kabinet měl řadu externích spolupracovníků z jiných vědeckých pracovišť soustředěných při ústřední komisi pro sociální a kulturní otázky v zemědělství ČSAZV, k níž náleželo několik dílčích komisí – např. sociální, výživy, historická aj. Ústřední komise dala též podnět ke zřízení Ústavu vědeckotechnických informací.

V r. 1961 se kabinet stal součástí Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky a v r. 1965 se prof. Tauber stal prvním ředitelem nově zřízeného Institutu sociologie venkova a historie zemědělství při VÚZE. Sociologická činnost prof. Taubera a jeho spolupracovníků byla vždy úzce spojena s praxí. Zřídil speciální sociologické laboratoře v JZD Suchdol u Kutné Hory a JZD Kačina.

Třetí sférou Tauberovy činnosti je úspěšná a průkopnická práce pedagogická. Od r. 1960 prof. Tauber budoval katedru sociologie zemědělství na VŠZ v Praze,

kde zprvu působil jako docent, od r. 1966 jako profesor. V sociologických seminářích uplatňoval nové metody výuky s aktivní účastí posluchačů.

Prof. Tauber vychoval a ovlivnil celou generaci mladých sociologů a zemědělských ekonomů svým vědeckým dílem, v rámci přednášek a seminářů na VŠZ, v třísemestrovém postgraduálním studiu sociologie venkova a zemědělství na VŠZ v Praze a působením v Institutu sociologie venkova a historie zemědělství i v sekci sociologie venkova Sociologické společnosti ČSAV. Vskutku málokterý profesor se může pochlubit tak početným kruhem žáků a následovníků, pro něž se ujal zcela neoficiální, leč vžitý název „tauberovci“.

Nesmírně bohatá je publikační činnost prof. Taubera. Napsal přes 120 prací, mnoho dalších vyšlo z jeho podnětu. Kromě již uvedené disertační práce, připomenu alespoň jeho habilitační práci „Mezinárodní zemědělské problémy“ a z jeho metodologických sociologických studií zejména: O pojmu a úkolech sociologie; Problémy, úkoly a metody studia sociálního vývoje vesnice a zemědělství; knihu — Kdo žije na vesnici; a učebnici pro VŠZ — Sociologie venkova, kterou zpracoval s kolektivem spolupracovníků a v níž ukazuje, v čem může být sociologie nápomocná zemědělské ekonomice, zejména v organizaci zemědělských závodů.

Z aktuálních témat připomínám práci Výzkum brigád socialistické práce v zemědělských družstvech (1965), podnětné dílo Společenské problémy zemědělských věd (1971) a rozsáhlou studii Přesídlení na Tachovsku (1973), která podává sociologickoekonomický rozbor společenských přeměn, kterými prošlo zemědělství tachovského okresu. Ani dlouholetá těžká choroba nezlomila jeho životní energii, o čemž svědčí jeho poslední velká práce Komenského škola hrou znovu oživená, které připravil k tisku společně se svou dcerou ing. Věrou Tauberovou, CSc., ještě v r. 1976.

Zde bych se ještě chtěla zmínit o Tauberově vztahu k historii zemědělství. Byl iniciátorem a průkopníkem myšlenky vzájemné úzké spolupráce obou vědních disciplín sociologie a historie. Aktivně napomáhal rozvoji historie zemědělství, a to jak podněty pro činnost historické komise, tak koncepčním řízením vývojově pojatých expozic v Československém zemědělském muzeu, v době, kdy byl jeho ředitelem. V Institutu sociologie venkova vznikla řada cenných prací z nejnovějších dějin zemědělství. Rovněž historická komise při sekci sociologie venkova vznikla z Tauberovy iniciativy a čerpala od něho cenné podněty.

Pod jeho vedením byla v r. 1967 uspořádána dvě sympozia k dějinám vědy — Sympozium o historii české a slovenské zemědělské ekonomiky (VŠZ Praha) a Sympozium o historii české a slovenské sociologie venkova (Babice). Z obou sympozií vyšly v r. 1969 sborníky redigované J. Tauberem a J. Kolaříkem.

S publikační činností souvisí též jeho činnost redakční. Pro informování zahraničních odborných zemědělských kruhů vydával již v období MÚZU časopis INTERAGRA, který později vystřídal časopis ZA SOCIALISTICKESKUJU NAUKU. Od r. 1965 byl předsedou redakční rady časopisu SBORNÍK ÚVTI-Sociologie a historie zemědělství.

Zásluhy prof. Taubera o zemědělskou vědu a výzkum byly oceněny, již v r. 1954 byl zvolen dopisujícím členem ČSAZV, v r. 1963 získal titul Budovatel socialistického zemědělství a byl vyznamenán zlatou medailí VŠZ a zlatou plakétou ČAZ.

Prof. Tauber může být právem nazván zakladatelem československé marxistické sociologie zemědělství. Jeho vědecký přínos je uznáván a oceňován celou světovou sociologickou veřejností. Avšak nejhřejivějším uznáním je láska a vděčnost všech těch, kteří se pokládají za jeho žáky.

Čest jeho památce.

Ing. J. Honcová, prom. hist.